

ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

УДК 821.214.22-1.09"18"М.Галіб

ПОШУКИ РЕАЛЬНОСТІ В ІРРЕАЛЬНОМУ СВІТІ (із поезії Мірзи Галіба на урду)

Євген РЕУТОВ

*Київський національний лінгвістичний університет,
кафедра східної і слов'янської філології,
вул. Лабораторна, 5/17 (корпус №3), кім. 125, Київ, 03150,
тел.: (067) 446 27 73, e-mail: yevhen.reutov@knu.edu.ua*

Надія ВИШНЕВСЬКА

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра сходознавства імені професора Ярослава Дашкевича,
вул. Університетська, 1, ауд. 239, Львів, Україна, 79000,
тел.: (+38032) 239 47 56, e-mail: nadiia.vyshnevska@lnu.edu.ua*

Досліджено етапи життєвого шляху і творчості Мірзи Асадулла-хана Галіба, індійського поета XIX ст., який писав мовами урду і фарсі. Проаналізовано його вибрані поезії мовою урду, окреслено рівень висвітлення екзистенційних питань у віршах всесвітньовідомого поета і мислителя. Зазначено беззаперечний поштовх до дослідження і вивчення культури Сходу, зокрема і поезії Галіба, який було надано авторам статті зустріччю і знайомством зі сходознавцем Яремою Полотнюком. Стаття є важливим кроком у напрямі ознайомлення української аудиторії з творчістю визнаного класика, що віддзеркалив переломний період у мультикультурному й поліконфесійному суспільстві індо-пакистанського регіону.

Ключові слова: поезія урду, Мірза Галіб, суфізм, об'єктивна реальність, вахдат аль-вуджуд, єдність буття.

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vpl.2023.7375.074084>

Феномен Мірзи Галіба, відомий вузькому колу українських фахівців, але давно і глибоко досліджений у світі, привернув увагу сходознавця Яреми Полотнюка понад двадцятиліття тому. Особливості світогляду цього двомовного поета, а також його ставлення до власної творчості мовою урду та перською (індійською фарсі) стали важливим пунктом у списку орієнталістичних зацікавлень засновника кафедри сходознавства у Львівському національному університеті. Знайомство співавторки статті з дослідником доробку Мірзи Асадулла-хана відбулося ще під час обрання свого майбутнього фаху, а співавтор мав таку честь у 2000 р. під час проведення в Києві Першої Всеукраїнської індологічної конференції. Немало здивувала в програмі конференції назва доповіді

«Протиріччя духовного світу Мірзи Галіба», яку презентував Ярема Євгенович Полотнюк. Саме тоді, в період завершення університетського навчання, темою кваліфікаційної роботи, співавтор цієї статті обрав саме життя і творчість одного з найпопулярніших в Індії, але тоді майже невідомого в нас поета, Мірзи Асадулла-хана Галіба (1797–1869). Цей збіг настільки вразив та надихнув, що автор наважився познайомитися з відомим сходознавцем та поділитися власним зацікавленням у цій галузі.

Окресливши у своїй доповіді персомовну частину творчості Галіба і зіткане з суперечностей світобачення поета, Ярема Полотнюк проявив себе не лише як український іраніст і арабіст, а й індолог, чия праця варто враховувати, характеризуючи постать Галіба на межі традицій багатогранного Сходу.

Постановка проблеми. Такі словосполучення, як «поезія урду» або «мова урду» в нас мало про що говорять навіть лінгвісту, вже не кажучи про пересічного громадянина. Проте урду, яка визнана державною мовою в Ісламській Республіці Пакистан з її населенням близько 200 млн, водночас вважається і мовою індійських мусульман, а їхня кількість в Індії за оцінками даними майже дорівнює чисельності всього населення Пакистану. Отже, ця мова, якою володіють також у Республіці Бангладеш, що була тривалий час відома під назвою Східний Пакистан, а зараз за кількістю населення перевищує 160 млн і належить до першої десятки країн світу, не така вже і маловідома. Як бачимо, це мова спілкування близько півмільярда населення нашої планети. Варто зазначити хоча б те, що в усіх священних місцях на території Саудівської Аравії – об'єктах паломництва мусульман з усього світу, пояснювальні написи, вказівники тощо дублюються трьома мовами – арабською, англійською та урду.

Мірза Асадулла-хан Ноуша Галіб, поет і автор епістолярного доробку, здобув собі таке ж шановане ім'я, як Котляревський або Шевченко в українській літературі. Мова Галіба – це мова вишуканої поезії, глибоких філософських роздумів і мелодійних пісень. Постать Галіба та проблематика його творчості варта уваги вітчизняних сходознавців, досі чекає свого перекладача поетична спадщина Мірзи Асадулла-хана.

Мета дослідження полягає в тому, щоби проаналізувавши світогляд Мірзи Галіба, виявити особливості його стилю в нерозривному зв'язку з соціально-культурним середовищем, у якому він творив. **Актуальність дослідження** зумовлена потребою багатоаспектного аналізу творчості цього автора і привернення уваги молодих українських перекладачів до його багатогранного доробку, детально дослідженого на світовому рівні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Уперше в українському сходознавстві звернув увагу на постать цього широко відомого на своїй батьківщині автора, Ярема Євгенович Полотнюк, який у спілці з поетом Миколою Ільницьким перекладав перлини східної поезії українською мовою. В «Малій антології перської поезії» вийшли такі вірші Галіба, як «Коли б то світ цей переобладнать...», «Твоє лице – ясного сонця лик...», «Оте вино – поли коханки край...» [1, с. 73–88]. Стаття під назвою «Протиріччя духовного світу Мірзи Галіба» [2, с. 172–182] виходить і у 2 виданні Збірника наукових праць під

патронатом Всеукраїнської асоціації індологів у 2016 р., вже після смерті Яреми Євгеновича.

Серед найбільш знаних дослідників творчості Галіба в гіндімовному світі необхідно відзначити ім'я Калідаса Гупта Різа (1925–2001), автора кількох розвідок про Мірзу Асадулла-хана. Кілька досліджень поезій Галіба на урду видав англійською випускник Делійського інженерного коледжу Хасан Абдулла, виклавши також власні нотатки для обговорення на сторінці «Ghalibkaarvaan», платформа Wordpress. Хасан Абдулла запропонував детальну періодизацію творчої еволюції поета, виділяючи такі сходинки його шляху:

- Дебют I (1813–1816);
- Дебют II (к. 1816);
- Відкриття I (1818–1821);
- Відкриття II (к. 1821);
- Відкриття III (1823–1826);
- Розквіт I (к. 1826–1828);
- Розквіт II (1829–1847);
- Розквіт III (к. 1847–1851);
- Сутінки I (1852–1857);
- Сутінки II (к. 1857–1867) [7, с. 7–8].

Також багато уваги творчості Галіба приділяють сьогодні такі фахівці, як професорка університету Вірджинії, пані Мехрафшан Фарукі, дослідниця літератури мовою урду; лагорець Анджум Алтаф, пакистанський письменник і критик; Імтіяз Алі Арші, укладач збірника поезій Галіба на урду [4].

Виклад основного матеріалу. Мірза Асадулла-хан, відомий світові під поетичним псевдонімом (*тахаллус*) Галіб, народився 27 грудня 1797 р. в місті Агра, а все своє життя прожив у Делі, належачи до верхівки індійської мусульманської аристократії. Дата його народження вперше вказана ним самим у власній збірці перських поезій (*Divan-e farsi*, 1837), і може відрізнятися від реальної. Інша версія цієї збірки (1848) має в додатку власноручний гороскоп Галіба, в якому вказаний день 8 міс. Раджаба 1212 р. гіджри, відповідно, 26/27.12.1797. Поет жив на зламі епох, тому в його творчості лунають мотиви занепаду однієї реальності та передчуття духовного злету наступної. Посідаючи наприкінці свого життя посаду придворного хроніста, а потім – радника і поетичного наставника останнього могольського імператора Бахадур-шаха II Зафара (1775–1862), він бачив, як руйнується застарілий феодальний устрій, а на зміну тисячолітній традиції іде нове, часто – незрозуміле життя. Галіб спостерігав, як відходить у небуття епоха, як розпадається величний і розкішний палац могутньої цивілізації, уособленням якої був делійський трон Великого Могола.

Бахадур-шах Зафар став останнім імператором своєї династії, будучи також непересічним поетом на урду. Після придушення британцями Сипайського повстання (1857–1859) номінальний титул Великого Могола було скасовано, і вся повнота влади перейшла до англійської королеви Вікторії. Імператора було заслано в Бірму (сучасна Республіка М'янма) до Рангуну, де за іронією долі

останні роки життя останнього мусульманського правителя Індії пройшли в буддистському монастирі, двір якого він підмітав, виконуючи монастирські послухи. Місце поховання Бахадур-шаха Зафара було засекречене британцями і лише в 1991 р. випадково знайдене. Щодо Галіба, то у вирі цих подій його посаду було скасовано, домівку зруйновано, майно – розграбовано.

Проте, будучи людиною з необмеженим світоглядом, Галіб намагався роздивитися, збагнути і прийняти це «нове» в його кращих проявах. Простежуючи наслідки технічної революції, привнесеної англійцями в Індію, він порадив майбутньому славетному соціальному реформатору Сеїду Ахмад-хану (1817–1898) не звертати уваги на такі речі, що скоро будуть мати лише антикварну цінність. Замість цього краще було б придивитися до залізного коня британців, що рухається силою пару.

Поет мав чудове почуття гумору, а його спосіб життя часто розцінювалося сучасниками як неприпустимий для правдивого мусульманина. Фактом його біографії стали навіть кілька місяців у делійській в'язниці за звинуваченням у тому, що він брав участь в азартних іграх, які були в Делі заборонені. Дружина поета була дуже релігійною, богобоязливою жінкою, чим той дуже пишався, але попри все, називав шлюб своїм другим ув'язненням. Першим його ув'язненням, на думку Галіба, було життя.

Поезія Мірзи Асадулла-хана цікавила багатьох дослідників і в Індії, і на Заході. Творча спадщина автора, як зазначалося, представлена двома мовами – фарсі, обізнаністю в якій поет дуже пишався за життя, й урду – яка принесла йому всевітнє визнання після смерті. Ярема Полотнюк писав, що саме Мірза Галіб не дав загаснути персомовній літературі Індії в найкритичніший період її історії [2, с. 182]. В індології радянського періоду було заведено наголошувати на тому, що думки щодо суті релігії, раю чи пекла, висловлені в його поезії, межували з відвертою ерессю. Проте зараз дослідники творчості цього автора вважають, що за всіма його вчинками і висловленнями стояла глибоко продумана система уявлень і цінностей.

Поза сумнівом, ідеї такого потужного містичного напрямку в ісламі, як суфізм, завжди мали визначальний вплив майже на всіх відомих майстрів поезії мусульманського Сходу. Галіб не є винятком. Невідомо, чи був він суфієм-практиком, до якого саме *тарікату* належав, хто були його учителі – на всі ці питання досі нема відповідей. Та зараз беззаперечно визнається те, що основою всіх його переконань була суфійська концепція «єдності суцього» (або «єдності буття») – *вахдат аль-вуджуд*, славетного містика, богослова і теоретика суфізму, шейха Ібн Арабі (1165–1240), який вважав, що цей світ є самою Істиною, оскільки відповідно до концепції *вахдат аль-вуджуд* – «все є Він» (тобто Бог). Істина втілюється у всіляких образах реальності. Проте в який спосіб таємниця таємниць – Бог, Аллах проявляє себе у світі, який ми споглядаємо? Як Істинна Сутність, абсолютна і позбавлена будь-якої форми, набуває форм (принаймні в нашій свідомості) і стає обумовленою матеріальними образами цього світу? Наскільки реально існує все те, що ми спостерігаємо навколо себе? Всі ці питання Ібн Арабі детально розглядає в таких своїх творах, як «Гемми мудрості», або

«Мекканські одкровення», які стали «довічним» теоретичним підґрунтям багатьох суфійських шкіл і напрямів. Ібн Арабі створює струнку теорію про «шість ступенів сходження», відповідно до якої світ іще до свого матеріального проявлення вже існував у свідомості Бога «як картина існує в уявленні митця, ще не будучи намальованою» [7, с. 59]. Згідно з Ібн Арабі, матеріальний світ – це не омана, а своєрідна маніфестація Творця, що крок за кроком сходиться зі своєї вищої «ступені знання», аж доки не досягає цього світу явищ і форм.

Заразом, прийнявши концепцію андалузького містика (Ібн Арабі був родом з Піреней) про еманацию світу з Творця, Галіб виступив проти центральної ідеї суфізму про особисте містичне спілкування людини з Богом. Надмірне захоплення таким спілкуванням, на думку Галіба, є відходом від принципу «*таухід*» (єдність, монотеїзм) – головного принципу ісламу. Це тлумачення впливає з розуміння поетом суті буття саме як «єдності». Природа, довколишній світ, людина в ньому – все це відображення істинної, божественної суті. Природа реальна, бо вона і є Бог. Якщо ж природа, навколишній світ і є істинним відображенням Всевишнього, то не пошуки містичних проявів, а саме цей світ, як вважає Галіб, і є найголовнішою реальністю в житті людини, і їй не треба шукати собі нічого іншого. Як зазначають дослідники його творчості, «*містичне світосприйняття і вишуканий поетичний дар поєдналися тут з гнучким раціоналізмом і гострим філософським розумом*» [7, с. 81]. Водночас, визнаючи земне життя єдиною реальністю, поет опиняється перед конфліктом. Конфлікт і розлад у людській душі – це розлад між ідеалом і дійсністю, між розумінням світової гармонії і реальністю обумовленого земного світу, швидкоплинного життя з його законами. Конфлікту цього не було б, якби світ вважався ілюзією. Галіб стверджує, що страждають у цьому світі й у цьому житті всі – заможні й незаможні, а для того, щоб описати ці страждання, не вистачає слів. Проте біль і страждання – це не щось таке, що заважає жити, і навіть не неминуче зло, а джерело існування, тобто те, що примушує жити, боротися, творити. «*Мое джерело існування – постійний біль і страждання*» [7, с. 28], – пише Галіб. Ці слова з абсолютною повнотою ілюструють ставлення поета до життя. Пишуть і про те, що автор взагалі ідеалізує страждання, вбачаючи лише в ньому сенс людського існування у світі.

قيد - حیات و بند - غم اصل میں دونوں ایک ہیں -

موت سے پہلے آدمی غم سے نجات پائے کیوں؟
[4: 41]

[*Qaid-e hayāt o band-e gham asl men donon ek hain /
maut se pahle ādamī gham se najāt pāye kyun*]

І кайдани буття, і нерозлучність з горем, насправді – все одне.
Чому ж іще до смерті хочуть люди отримати свободу від нещастя?

* * *

رہیے اب اسی جگہ چلکر جہاں کوئی نہ ہو –
ہم سخن کوک نہ ہو اور ہم زبان کوئی نہ ہو –

[Rahiye ab aisi jagah čalkar jahān ko na ho /
ham-soxan koī na ho aur ham-zabān koī na ho]

بے درودیوار سا اک گھر بنایا جائیے –
کوئی ہمسایہ نہ ہو اور پاسباں کوئی نہ ہو –

[Be-dar-o-dīvār sā ek ghar banāyā čāhiye /
koī hamsāyā na ho aur pāsbān koī na ho]

پڑیے گر بیمار تو کوئی نہ ہو تیماردار –
اور اگر مر جائیے تو نوحہ خواں کوئی نہ ہو –

[Paṛhiye gir bīmār to koī na ho tīmārdār /
aur agar mar jāiye to nohā khwān koī na ho]

[4, c. 54]

Пішовши зараз, залишився б там, де поруч би нікого не було.
Ні співрозмовника, ні слухача – нікого.
Потрібно збудувати дім такий, щоб не було ні стін, ані дверей.
Щоб не було сусідів, подорожних.
Як захворію, хай ніхто мене не втішить.
Нехай ніхто не заридає, як помру.

Але справжньою трагедією поет вважає індивідуальну самосвідомість людини, бо вона відриває її від космічної, божественної свідомості. Доля людини – відчувати біль розлуки з Істинною Коханою, яка за суфійськими уявленнями є споконвічний Бог.

دل نادان تجھے ہوا کیا ہے؟
آخر اس درد کی روا کیا ہے؟

[4, c. 43]

[Dil nādān tujhe huā kyā hai ? /
ākhir is dard kī davā kyā hai ?]

Серце наївне, що сталося з тобою?
Чи є нарешті ліки від цього болю?

Що посилає Всевишній людині крім страждань? Заради чого всі ці випробовування? Навіть незброєне око побачить, що головною темою газелей Галіба попри все була любов. Все, що є радісного і чудового в житті, зосереджено в понятті «любов». У поета чимало віршів про пробудження нового кохання в серці. Він чудовий психолог, який вміє роздивитися, і часто – парадоксальним

порівнянням зобразити найтонші рухи почуттів людської душі. Однак під істинним коханням автор завжди розуміє щось більше, ніж просто тугу однієї людини за іншою. Поняття це дуже широке, воно містить у собі і кінцеву мету шляху людської душі, і сам шлях, і перепони на цьому шляху. Справжнє Кохання завжди закликає до повної відмови від себе.

عشرتِ قطره ہے، دریا میں فنا ہو جانا –
 درد کا حد سے گزرنا، ہے دوا ہو جانا –
 [4, с. 53]

[*Ishrat-e qatrā hai dariyā men fanā ho jānā /
 Dard kā had se guzarnā hai davā ho jānā*]

Бажання краплі – розчинитися в потоці.
 За межі болі перейти – перетворитися на ліки.

Та крапля, що вливається в потік, залишає свою індивідуальність, розчиняючись у безмежному загальному. Серце, душа людини співає як туго натягнута струна музичного інструмента *саз*, чекаючи такої зустрічі, наче краплина, що мріє про злиття з нескінченним океаном:

دل ہر قطرہ ہے، سبز انا البحر
 ہم اس کے ہیں، ہمارا پوچھنا کیا؟
 [4, с. 61]

[*Dil har qatrā hai sāz, ān-āl-bahar /
 Ham us ke hain, hamārā pūchhnā kyā?*]

Я океан – співає в серці кожної краплини *саз*.
 Ми всі – його частина, про що питати в нас?

Океан цей існував споконвіку, і завжди буде існувати.

نہ تھا کچھ، تو خدا تھا –
 کچھ نہ ہوتا تو خدا ہوتا –

[*Na thā kučh to khudā thā /
 kučh na hotā to khudā hotā*]

Коли нічого не було, був Бог.
 Якщо б нічого не було, то був би Бог.

Проте Галіба, звісно, не влаштовує така банальна констатація загальновідомого факту. Він іде далі у своїх пошуках:

دوبویا مجھ کو ہونے نے،
 نہ ہوتا میں تو کیا ہوتا؟
 [4, с. 71]

[*Duboyā mujh ko hone ne /
 Na hotā main to kyā hotā?*]

Поглинуло мене буття.
 А як мене би не було, то що було б?

Варто зауважити, що вірші поета не прості для сприйняття. Мова образів ускладнена і потребує від читача розумового й душевного напруження. Значна частина його поетичних мотивів і образних форм пов'язана з різноманітними сферами мусульманської духовної культури минулих поколінь (філософія, релігія, історія, література тощо). Тому повне розуміння складного асоціативного ряду можливо лише за умови знання багатьох сторін культурного життя освіченої людини того часу. Поет вважається майстром підтексту, і темою може слугувати, що завгодно: світло, п'ятьма, троянда, полум'я, поезія, свічка, чадра, мушля, музика, любов – з кожного образу Галібу вдається зробити загадку.

Вищим досягненням Галіба вважається його лірична поезія, Він широко використовував форму *газелі* з її витонченим поетичним стилем, складним асоціативним рядом і мистецтвом натяку. За правилами віршування, *бейти* (двовірші) в *газелі* можуть бути зовнішньо ніяк не пов'язані між собою. Тому, коли один шар значень змінюється іншим, то образ, проступаючи крізь словесне мереживо, множитья, вступає в асоціативні зв'язки, які творять простір для уяви читача. В *газелі* завжди цінувалося вміння не сказавши нічого, сказати все. Гармонія звуків, чарівність мови, видимість і відчутність образів створюють неповторні по своїй красі візерунки. Індійський критик, професор Аль-Ахмад Сурур, зазначаючи, що «поезія – це словесна гра, яка споріднена з ювелірним мистецтвом» [2, с. 201], пише, що Галіб, порушуючи в ліриці кохання багато загальнолюдських питань, висловлює свої думки мовою любові та краси.

У його віршах завжди присутнє відчуття руху, яке відображається в образах хвилі, полум'я, бурі, блискавки, польоту. Зазначають, що рух становить основу поезики Галіба. Зауважують також і про те, що творчість автора збагатила поезію і філософію суфізму деякими, притаманними саме його країні, рисами. Так, наприклад, у його віршах постійно змінюється об'єкт медитацій і звернень, і в межах однієї *газелі* слово «Ти» може бути зверненням і до коханої, і до Бога, і до себе. Крім поетичної спадщини перу Галіба належать роботи історичного і філологічного характеру: «П'ять ладів» («Пандж аханг», 1835–1849) – філологічна праця, «Полуденне сонце» («Міхр-е німруз», 1854) – історична праця про династію Моголів, «Ароматниця» («Дастамбу», 1869) – щоденникові замітки про повстання *сипаїв* тощо.

Одразу після смерті поета відбулось швидке і справжнє переосмислення його ролі і місця в поезії урду, а також розуміння того, що його творчість уже стала історичним фактом і надбанням епохи. Можна навести відому історію, яка є чудовою ілюстрацією ставлення поета до реальностей життя, а життя – до Галіба. Мірза Асадулла-хан хоч і належав до найвищих верств делійської аристократії, але завжди мав значні проблеми з фінансами. Причиною цього було не бажання розкоші чи схильність до марнотратства, а скоріше – вимушена необхідність підтримувати той статус, якого вимагало його положення і оточення. Як наслідок – поет пішов з життя, залишивши після себе у спадок величезні борги, що є абсолютно неприпустимим з точки зору мусульманської моралі. Проте, коли його учень, популяризатор творчості і перший біограф, Алтаф Хусейн Халі, виставив на аукціон боргові розписки Галіба, то сума від їхньої продажі набагато

перевищила той борг, який було таким чином погашено, а душа поета отримала, відповідно, звільнення від пут. Заможні індійці заплатили великі кошти за право мати у власній колекції або сімейному архіві боргові розписки самого Галіба, добре розуміючи, що вони вже перетворились на безцінні музейні експонати і раритети.

На додаток хотілось би сказати, що в Індії, як і в Пакистані, вірші Галіба, зазвичай, не сприймаються як поезія складних філософських контекстів. Люди й до сьогодні пам'ятають і декламують ті вірші, які відбили почуття гумору, гострий розум, іронічну і непосидючу вдачу свого автора. Поезія Галіба живе в народі. Багато з його віршів покладено на музику, їх співають і професійні виконавці, і прості, неосвічені люди. Сформувались і розвиваються музичні школи (*гхарани*), що зберігають традиції виконавців пісень на вірші Галіба, і тема цих пісень завжди одна – любов.

Висновки. Наприкінці варто підкреслити те, що спрямованість на людину, її особистий світ і її духовні пошуки, як і визнання земного життя гідним називатися єдиною реальністю, вочевидь – головні принципи, які визначають світоглядні переконання поета. Реальна земна людина, не обмежена ані кастовими, ані конфесійними чи іншими умовностями і рамками, її відносини з Богом і доколишньою реальністю, шлях, яким вона іде – ось єдиний об'єкт нової поезії, у напрямку до якої намагався йти у вирії історичних катаклізмів Мірза Асадуллахан Галіб. А в одному із його приватних листів до Мунші Харгопала Тафта можна прочитати такі слова: «Я вважаю все людство моєю ріднею, і дивлюся на всіх людей – мусульман, індусів чи християн, з любов'ю, не має значення, що про це думають інші» [3].

Перспективи використання результатів дослідження. Заповнити порожнечу в українському сходознавстві видається легко лише на словах. Із втратою такої постаті як Ярема Євгенович Полотнюк, ми значно звузили перспективи вітчизняної орієнталістики, яка зосередилася на сьогоденні та швидкоплинних потребах. Водночас нові розвідки і результати досліджень творчості індійського класика, що писав мовою урду та фарсі, звичайно, можуть бути використані у майбутньому для укладання збірки перекладів його поезії, а також для заповнення певної інформаційної лакуни щодо суфійської тематики в українському культурному просторі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Мала антологія перської поезії / з передм. Я. Полотнюка й додатком “Про авторів перської поезії”; з новоперс. пер. М. Ільницький та Я. Полотнюк. *Жовтень*. 1966. № 8. С. 73–88.

2. Полотнюк Я. Є. Протиріччя духовного світу Мірзи Галіба. *Індія: давнина і сучасність. Збірник наукових праць*. Вип. I. 2-ге вид., доповн. та уточ. Київ : Інститут всесвітньої історії НАН України, 2016. 222 с.

3. A Copy of Ghalib's letter to Munshi Hargopal Tafta. *Wikimedia Commons*. URL: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:A_copy_of_Ghalib%27s_letter_to_Munshi_Hargopal_Tafta.jpg].
4. Arshi I. A. *Divān-e Ġhālīb-e Urdu Anjuman Taraqqi Urdu (Hind)*, Aligarh. 1958. 502 с. (На урду).
5. Bakri A. Oneness of Being (waḥdat al-wujūd): the term and the doctrine / transl. from Arabic by Ramzi Taleb. *The Journal of the Muhyiddin Ibn Arabi Society*. Vol. 51. 2012.
6. Ghalib M. *Dewan-i-Ghalib*. Allahabad : Ram Narain Lal Publisher and Bookseller. 1925. 127 p.
7. Hasan A. *The Evolution of Ghalib*. Rupa Publications India. 2017.
8. Husain Y., Ahmad N. *Persian Ghazals of Ghalib*. Persian ghazals of Ghalib / transl. into English by Yusuf Husain; with an introd. by Nazir Ahmad. New Delhi : Ghalib Institute, 1977.

REFERENCES

1. Polotnyuk, Ya. (1966), „Mala antolohiya pers'koyi poeziyi / zperedm. Ya. Polotnyuka y dodatkom “Pro avtoriv pers'koyi poeziyi” ; z novopers. per. M. Il'nyts'kyy ta Ya. Polotnyuk”, *Zhovten'*, No. 8, pp. 73–88.
2. Polotnyuk, Ya. Ye. (2016), „Protyrichchya dukhovnoho svitu Mirzy Ghaliba”, *Indiya: davnyina i suchasnist'*. *Zbirnyk naukovykh prats'*. Issue I, 2nd ed., dopovn. ta utoch., Kyiv : Instytut vsesvitn'oyi istoriyi NAN Ukrainy, 222 p., pp. 72–82.
3. A Copy of Ghalib's letter to Munshi Hargopal Tafta. Retrieved from https://commons.wikimedia.org/wiki/File:A_copy_of_Ghalib%27s_letter_to_Munshi_Hargopal_Tafta.jpg (accessed January 6, 2023).
4. Arshi, I. A. (1958), *Divan-e Ġhālīb-e Urdu Anjuman Taraqqi Urdu (Hind)*, Aligarh, 502 p.
5. Bakri, A. (2012), “Oneness of Being (waḥdat al-wujud): the term and the doctrine / transl. from Arabic by Ramzi Taleb”, *The Journal of the Muhyiddin Ibn Arabi Society*, Vol. 51.
6. Ghalib, M. (1925), *Dewan-i-Ghalib*, Allahabad : Ram Narain Lal Publisher and Bookseller, 127 p.
7. Hasan, A. (2017), *The Evolution of Ghalib*, Rupa Publications India, 2017.
8. Husain, Y. and Ahmad, N. (1977), *Persian Ghazals of Ghalib* / transl. into English by Yusuf Husain; with an introd. by Nazir Ahmad, New Delhi : Ghalib Institute.

**SEARCH FOR REALITY IN AN UNREAL WORLD
(from Mirza Ghalib's urdu poetry)****Yevhen REUTOV**

*Kyiv National Linguistic University,
Department of Oriental and Slavic Philology,
5/17, Laboratorna Str. (building #3), room 125, Kyiv, 03150,
phone: (067) 446 27 73, e-mail: yevhen.reutov@knl.u.edu.ua*

Nadiia VYSHNEVSKA

*Ivan Franko National University of Lviv,
Professor Yaroslav Dashkevych Department of Oriental Studies,
1/239, Universytetska Str., Lviv, Ukraine, 79001,
tel.: (093) 607 40 15, e-mail: nadiia.vyshnevsk@lnu.edu.ua*

The article examines the stages of life and literary heritage of Mirza Asadullah Khan Ghalib, an Indian poet and philosopher of the 19th century who wrote in Urdu and Farsi. The level of explanation of existential problems in Ghalib's poetry is indicated, based on previous studies of his work and studies that were positively influenced by the Ukrainian orientalist Yarema Polotnyuk. Classics of poetry in Urdu are available to hundreds of millions of readers and listeners in the world, and the translation of these texts in Ukraine is only gaining momentum, although the first attempts to pay attention to the work of the poet and philosopher Ghalib were made more than 20 years ago.

Philosophical ideas of the author organically continued the traditions of his time, and the question of finding manifestations of true existence in the world of everyday reality still remains open. The conflict between the ideal and reality, between the understanding of world harmony and the reality of the conditioned earthly world leads to suffering, which is not an inevitable evil, but forces us to live, fight, create. The authors of the article develop the statements of researchers of Mirza Ghalib's work regarding the lifelong imprisonment of the lyrical hero in the earthly world, as well as the search for unity with all that exists, which correlates with the statements of Sufism theorists.

The article outlines another facet of Ghalib's poetry, without which his poems would not have become so popular among the people: the melodiousness and simplicity of Mirza Asadullah Khan's love lines guaranteed them a special niche among musical works for a wide audience. The article contains details of the biography and a structured presentation of the creative path of the poet and thinker, which is an important step on the way to discovering for Ukrainians the unusual world of images and metaphors of a recognized classic, whose life and work became a reflection of a turning point in the multicultural and multi-confessional society of the Indo-Pakistani region.

The study of Ghalib's poetic and philosophical and aesthetic heritage continues in the world, its relevance has been confirmed by generations of researchers.

Keywords: Urdu poetry, Mirza Ghalib, Sufism, objective reality, wahdat al-wujud, existential unity.